

Vec C-289/19

**Zhrnutie návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 98 ods. 1
Rokovacieho poriadku Súdneho dvora**

Dátum podania:

9. apríl 2019

Vnútroštátny súd:

Gerechtshof Den Haag

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

2. apríl 2019

Odvolateľka:

Dexia Nederland BV

Odporca v odvolacom konaní:

Z

Predmet konania vo veci samej

Konanie vo veci samej sa týka dvoch zmlúv o akciovom lízingu, ktoré boli uzavreté medzi spotrebiteľom Z a právnou predchodkyňou banky Dexia Nederland BV (ďalej len „Dexia“). Pritom je sporné, akú sumu môže Dexia žiadať po predčasnom ukončení lízingových zmlúv. Osobitne treba objasniť, aké pravidlá platia pre zrušenie zmluvy o akciovom lízingu po vyhlásení predmetnej zmluvnej podmienky za nekalú.

Predmet a právny základ návrhu na začatie prejudiciálneho konania

Tento návrh na začatie prejudiciálneho konania založený na článku 267 ZFEÚ sa týka otázky, či sa používateľ podmienky, ktorá bola vyhlásená (vnútroštátnym súdom) za nekalú v zmysle smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách, môže odvolávať na dispozitívne zákonné ustanovenia, ak je podmienka, ktorá bola vyhlásená za nekalú, výhodnejšia pre spotrebiteľa než dispozitívne ustanovenia vnútroštátneho práva.

Prejudiciálne otázky

1. Môže používateľ nekalej podmienky, ktorá bola vyhlásená za neplatnú a ktorá upravovala zaplatenie náhrady škody pre prípad, že spotrebiteľ si nesplní záväzky, žiadať náhradu škody, ktorá je stanovená v dispozitívnych zákonných ustanoveniach?
2. Závisí odpoveď na túto otázku od toho, či je náhrada škody, ktorú možno žiadať na základe zákonnej úpravy náhrady škody, rovná, resp. nižšia alebo vyššia ako náhrada škody stanovená v podmienke, ktorá bola vyhlásená za neplatnú?

Uvádzané predpisy práva Únie

Smernica Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (ďalej len „smernica 93/13/EHS“)

Uvádzané vnútroštátne právne predpisy

§ 6:101, 6:233 a 6:277 Burgerlijk Wetboek (občiansky zákonník, ďalej len „BW“)

§ 7A:1576e ods. 2 Oud Burgerlijk Wetboek (bývalý občiansky zákonník, ďalej len „BW v predchádzajúcom znení“)

Zhrnutie skutkového stavu a konania vo veci samej

- 1 Táto vec sa týka zmlúv o akciovom lízingu, ktoré sa v Holandsku koncom deväťdesiatych rokov minulého storočia a na začiatku tohto storočia ponúkali vo veľkom rozsahu spotrebiteľom, pričom v rámci nich sa uskutočňovali investície prostredníctvom požičaných finančných prostriedkov. Tento produkt spočíval v podstate v tom, že lízingový dlžník (spravidla spotrebiteľ) si na určité obdobie požičal finančné prostriedky od banky (ďalej len „istina“), za ktoré banka na účet lízingového dlžníka a v jeho prospech kúpila akcie. Kým úver nebol v plnej výške splatený, vlastníkom akcií bola banka, ale prípadná dividenda patrila lízingovému dlžníkovi. Lízingový dlžník platil počas doby platnosti zmluvy mesačné úroky z požičanej sumy a v niektorých prípadoch aj úverové splátky (ďalej len „mesačná splátka“). Na konci doby platnosti sa akcie predali a lízingový dlžník dostal po odpočítaní neuhradenej istiny a prípadných mesačných splátok, ktoré ešte neboli uhradené, výťažok z predaja akcií. Keďže sa na investície použili požičané finančné prostriedky, za pomerne nízky „vklad“ (úroky a prípadné úverové splátky) bolo možné získať pomerne rozsiahle portfólio akcií. Okrem toho sa v mnohých prípadoch počas doby platnosti platili len úroky a istina sa mala splatiť až na konci doby platnosti zmluvy o akciovom lízingu. Pomocou nízkeho vkladu bolo možné získať pomerne vysoký kladný, ale aj vysoký záporný výnos, čo sa označuje ako pákový efekt (*leverage*). Táto štruktúra akciového lízingu bola v Holandsku atraktívna, a to nielen z dôvodu nárastu cien akcií na trhu, ale aj z dôvodu daňových výhod: mesačne uhrádzané úroky sa mohli uplatniť v daňovom priznaní k dani z príjmov ako odpočítateľná položka, zatiaľ čo nárast hodnoty akcií sa nezdaňoval. Keď sa rast ekonomiky na začiatku tohto storočia spomalil, odpočet úrokov bol zrušený a došlo ku krachu akciového trhu, ukázalo sa, že zmluvy o akciovom lízingu boli veľmi rizikové. V mnohých prípadoch z nich vyplynul zvyšný dlh, keďže predajná cena akcií nepostačovala na splatenie úveru.
- 2 V prejednávanej veci uzavrel Z 17. marca 2000 dve také zmluvy o akciovom lízingu, pričom doba platnosti bola v každej z nich dohodnutá na 120 mesiacov. Druhou zmluvnou stranou bola právna predchodkyňa spoločnosti Dexia. Celková dohodnutá lízingová suma v každej zmluve predstavovala 49 507,66 eura (kúpna cena [istina] vo výške 22 102,06 eura a celková suma úrokov vo výške 27 405,60 eura). Bolo dohodnuté, že na tieto zmluvy sa uplatnia „osobitné podmienky pre akciový lízing Legio-Lease“ (ďalej len „osobitné podmienky“).
- 3 Podľa zmlúv o akciovom lízingu musel Z za každú zmluvu počas prvých 36 mesiacov platiť mesačne úroky vo výške 503,28 NLG (228,38 eura) a počas ďalších 84 mesiacov musel platiť 12,4 % ročne z kúpnej ceny po zohľadnení prípadnej zľavy na základe priemerného nárastu hodnoty balíka akcií. Istina sa musela splatiť na konci dohodnutej doby platnosti zmlúv o akciovom lízingu (120 mesiacov). Z zaplatil spolu za obe zmluvy mesačné splátky v celkovej výške 33 911,69 eura. Po odpočítaní dividendy získanej z akcií to zodpovedá „čistému vkladu“ vo výške 25 725,37 eura za obe zmluvy.

- 4 Dexia v roku 2006 predčasne ukončila zmluvy o akciovom lízingu uzavreté so Z z dôvodu omeškania s platbou. Na účely prejudiciálnych otázok možno toto ukončenie podľa vnútroštátneho práva považovať za zrušenie zmluvy. Dexia vystavila v súvislosti so zmluvami o akciovom lízingu konečné vyúčtovania.

Pri príslušnom výpočte boli použité články 6 a 15 osobitných podmienok. Tieto články zneli:

„6. Ak a) lízingový dlžník po písomnej upomienke zostane v omeškaní s platbou jednej alebo viacerých mesačných splátok alebo so splnením iného záväzku vyplývajúceho zo zmluvy alebo z inej lízingovej zmluvy podobnej tejto zmluve alebo b) lízingový dlžník požiada o odklad platby alebo bude vyhlásený za platobne neschopného, banka je oprávnená okamžite ukončiť zmluvu a všetky ostatné podobné lízingové zmluvy a požadovať v plnej výške neuhradený zvyšok všetkých dohodnutých lízingových súm vyplývajúcich zo všetkých platných lízingových zmlúv podobných tejto zmluve a predať cenné papiere v čase, ktorý sama určí, na burze alebo iným spôsobom. Banka odpočíta výtazok z tohto predaja od sumy, ktorú jej dlhuje lízingový dlžník. Banka následne vyplatí lízingovému dlžníkovi prípadný kladný zostatok.“

„15. ... v prípade zrušenia zmluvy sa nárok lízingového dlžníka skladá zo sumy vo výške predajnej hodnoty cenných papierov v čase zrušenia zmluvy po odpočítaní sumy vo výške hotovostnej hodnoty neuhradeného zostatku dohodnutej celkovej lízingovej sumy. Hotovostná hodnota sa vypočíta podľa pravidiel stanovených v § 7A:1576e ods. 2 BW.“

- 5 § 7A:1576e ods. 1 a 2 BW v predchádzajúcom znení znel:

„1. Kupujúci má vždy právo predčasne splatiť jednu alebo viaceré nasledujúce splátky kúpnej ceny.

2. V prípade predčasného splatenia celej sumy, ktorá je ešte splatná, jednorazovou platbou má kupujúci nárok na zľavu vo výške 5 % ročne na každú splátku, ktorú takto predčasne splatí.“

- 6 Podľa týchto konečných vyúčtovaní mal lízingový dlžník uhradiť hotovostnú hodnotu (vypočítanú podľa § 7A:1576e ods. 2 BW s použitím zľavy vo výške 5 % ročne) zvyšku dohodnutej istiny po odpočítaní predajnej hodnoty akcií (článok 15 osobitných podmienok) a okrem toho aj hotovostnú hodnotu neuhradených mesačných splátok podľa článku 6 osobitných podmienok. Podľa výpočtu spoločnosti Dexia z 3. októbra 2006 jej Z v súvislosti s neuhradenými mesačnými splátkami za každú zmluvu dlhoval sumu vo výške 8 607,22 eura. Konečné vyúčtovania, ktoré vystavila Dexia, vykazovali sumu, ktorú mal Z zaplatiť (ďalej len „zvyšný dlh“), vo výške 7 682,36 eura a 8 107,17 eura. Tieto sumy sa skladali v podstate z nesplatených 41 mesačných splátok po odpočítaní predajnej hodnoty akcií.

- 7 Hoge Raad (Najvyšší súd, Holandsko) rozhodol, že Dexia ako mimoriadne odborne spôsobilý poskytovateľ finančných služieb bola povinná primerane zohľadniť záujmy lízingového dlžníka v rámci tohto vysoko rizikového a zložitého produktu výslovným upozornením na riziko možného zvyšného dlhu pri predčasnom ukončení zmluvy, ktoré bolo spojené s týmto produktom (povinnosť upozorniť lízingového dlžníka). Hoge Raad (Najvyšší súd) ďalej rozhodol, že Dexia mala preskúmať príjmy a majetkové pomery lízingového dlžníka s cieľom ubezpečiť sa, či má lízingový dlžník dostatok voľných finančných prostriedkov, aby mohla rozumne predpokladať, že lízingový dlžník si splní platobné záväzky vyplývajúce zo zmluvy (povinnosť preskúmať pomery lízingového dlžníka). Ak Dexia porušila svoju povinnosť upozorniť lízingového dlžníka a svoju povinnosť preskúmať pomery lízingového dlžníka, podľa ustálenej judikatúry je povinná nahradiť škodu, no náhrada škody je podľa § 6:101 BW (vlastné zavinenie) obmedzená na dve tretiny zvyšného dlhu. Po započítaní náhrady škody so zvyšným dlhom teda lízingový dlžník musí stále zaplatiť jednu tretinu zvyšného dlhu. Ak sa však lízingový dlžník nachádzal v takej finančnej situácii, že finančné záväzky vyplývajúce zo zmluvy o akciovom lízingu predstavovali finančnú záťaž, ktorá bola pre neho neúnosná, Dexia je v prípade, ak porušila obe povinnosti starostlivosti, povinná popri dvoch tretinách zvyšného dlhu tiež poskytnúť dve tretiny uhradených úrokov a prípadných úverových splátok (už uhradených mesačných splátok) ako náhradu škody.
- 8 Dexia sa v tomto konaní najprv domáhala zaplatenia jednej tretiny zvyšného dlhu vykázaného v konečných vyúčtovaniach (podľa spoločnosti Dexia to bolo 1 948,43 eura a 2 702,12 eura) spolu s mimosúdnyimi trovami vo výške 700 eur.
- 9 Počas konania Dexia uznala, že Z sa nachádzal v takej finančnej situácii, že išlo o neúnosnú finančnú záťaž, a preto mala voči Z povinnosť nahradiť škodu. Náhrada škody, ktorú mala Dexia poskytnúť, sa podľa jej názoru skladala z dvoch tretín už uhradených mesačných splátok po započítaní s dividendou a dvoch tretín zvyšného dlhu, pričom zvyšný dlh sa podľa článku 6 osobitných podmienok skladal okrem iného z hotovostnej hodnoty 41 zvyšných splátok. Podľa jej názoru však mala ešte nárok na jednu tretinu zatiaľ neuhradených splátok. Tieto sumy si odpočítala od svojho dlhu voči Z. Dexia sa domnievala, že Z jej v konečnom dôsledku musí zaplatiť 6 844,95 eura za prvú zmluvu a 5 731,82 eura za druhú zmluvu.
- 10 Kantonrechter (samosudca na okresnom súde, Holandsko) rozsudkom z 21. mája 2013 uložil spoločnosti Dexia povinnosť vyplatiť Z sumu vo výške 18 804,60 eura. Zvyšné splátky, ktoré Dexia požadovala (prepočítané na hotovostnú hodnotu), podľa názoru Kantonrechter (samosudca na okresnom súde) nebolo možné zohľadniť, a preto sa tiež nemali odpočítať od sumy, ktorá sa mala vyplatiť Z.
- 11 Dexia podala proti tomuto rozsudku odvolanie. Z uviedol, že článok 6 osobitných podmienok, na ktorý sa Dexia odvoláva so zreteľom na úhradu zvyšných splátok

(prepočítaných na hotovostnú hodnotu), zahŕňa zaplatenie sankčných úrokov a treba ho považovať za nekalú podmienku v zmysle smernice 93/13/EHS.

- 12 Dňa 29. novembra 2016 Gerechtshof (odvolací súd, Holandsko) prerušil konanie až do vydania rozhodnutia Hoge Raad (Najvyšší súd) vo vnútroštátnom prejudiciálnom konaní, ktoré sa týkalo okrem iného otázky, či sa články 6 a 15 osobitných podmienok majú považovať za nekalé podmienky v zmysle smernice 93/13/EHS.
- 13 Hoge Raad (Najvyšší súd) vo svojom prejudiciálnom rozhodnutí z 21. apríla 2017 rozhodol, že článok 6 osobitných podmienok sa má skutočne považovať za nekalú podmienku v zmysle smernice 93/13/EHS. Podľa Hoge Raad (Najvyšší súd) má súd túto podmienku v právnom spore medzi kupujúcim a spoločnosťou Dexia vyhlásiť podľa § 6:233 BW za neplatnú v rozsahu, v akom sa vzťahuje na úroky, ktoré v čase ukončenia lízinguvej zmluvy ešte neboli splatné. Tieto úroky teda Dexia podľa názoru Hoge Raad (Najvyšší súd) nemôže požadovať. Účinky vyhlásenia tejto podmienky za neplatnú sa podľa Hoge Raad (Najvyšší súd) riadia dispozitívnymi ustanoveniami vnútroštátneho práva.

Základné tvrdenia účastníkov konania vo veci samej

- 14 Dexia zastáva názor, že prejudiciálne rozhodnutie Hoge Raad (Najvyšší súd) má za následok, že podmienku, na základe ktorej môže pri predčasnom ukončení zmluvy požadovať zaplatenie zvyšných mesačných splátok, síce možno vyhlásiť za neplatnú, ale aj napriek tomu má nárok na náhradu škody podľa zákona, konkrétne podľa § 6:277 ods. 1 BW, ktorý znie:

„Ak sa zmluva úplne alebo čiastočne zruší, zmluvná strana, ktorá porušením svojich záväzkov spôsobila, že vznikol dôvod na zrušenie zmluvy, je povinná nahradiť druhej zmluvnej strane škodu, ktorá jej vznikne tým, že nedôjde k vzájomnému splneniu zmluvy, ale zmluva sa zruší.“
- 15 Škoda sa skladá podľa spoločnosti Dexia zo splátok, ktoré v čase zrušenia zmluvy ešte neboli uhradené, pričom od nich treba odpočítať prospech, ktorý Dexia získa v dôsledku zrušenia zmluvy. Podľa jej názoru škoda, ktorá jej vznikla zrušením zmluvy, predstavuje 6 653,33 eura. Táto suma je (na základe rozdielu medzi zmluvne stanovenou úrokovou sadzbou a podstatne nižšou trhovou úrokovou sadzbou v čase zrušenia zmluvy) vyššia než suma, ktorú Dexia vyúčtovala Z podľa článku 6 zmluvy o akciovom lízingu.
- 16 Argumentáciu spoločnosti Dexia treba chápať tak, že hoci sa už nemôže odvolávať na zmluvnú podmienku uvedenú v článku 6 osobitných podmienok, podľa ktorej môže po ukončení zmluvy žiadať neuhradené splátky, v každom prípade má nárok na náhradu škody, ktorý jej v prípade zrušenia zmluvy priznávajú dispozitívne zákonné ustanovenia.

Zhrnutie odôvodnenia návrhu na začatie prejudiciálneho konania

- 17 Suma, ktorú môže Dexia žiadať podľa dispozitívnych ustanovení (§ 6:277 BW), môže byť vyššia než suma, ktorú Dexia mohla vyúčtovať podľa článku 6 osobitných podmienok zmluvy o akciovom lízingu. Je to spôsobené rozdielom medzi zmluvne stanovenou úrokovou sadzbou (v roku 2000) a podstatne nižšou trhovou úrokovou sadzbou v čase zrušenia zmluvy (v roku 2006). V dôsledku plynutia času a klesajúcej úrokovej sadzby by Z v tejto konkrétnej situácii teda mohol byť znevýhodnený, ak by sa namiesto článku 6 osobitných podmienok zmluvy o akciovom lízingu (ktorý bol vyhlásený za neplatný) uplatnili dispozitívne ustanovenia (§ 6:277 BW). Otázkou je, či sa Dexia v takom prípade môže odvolávať na dispozitívne zákonné ustanovenia.
- 18 V spojených veciach C-96/16 a C-94/17, Banco Santander a Escobedo Cortés, bola vo veci C-94/17 položená podobná otázka, konkrétne otázka, či vyhlásenie podmienky, v ktorej je stanovená sadzba úroku z omeškania, za neplatnú z dôvodu, že je nekalá, musí mať ďalšie účinky, napríklad že už nie sú splatné nijaké úroky (bežné úroky ani úroky z omeškania), ak si dlžník nesplní záväzky, ktoré mu vyplývajú zo zmluvy, alebo že sú splatné zákonné úroky. Súdny dvor však na túto otázku neodpovedal. Za týchto okolností sa vzhľadom na skutočnosť, že tieto otázky budú, resp. môžu byť relevantné v mnohých podobných veciach, kladú prejudiciálne otázky.

PRACOVNÝ DOKUMENT